

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยการพัฒนาคูณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยครั้งนี้แบ่งออกเป็น 3 ขั้นตอน ได้แก่ ขั้นตอนแรกคือ การศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกร ขั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และขั้นตอนที่ 3 เป็นการพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ และขอเสนอผลการวิจัยดังนี้

จุดมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย
2. เพื่อเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยจำแนกตามตัวแปรขนาดพื้นที่ทำการเกษตร รายได้สุทธิต่อปี และระดับอายุของเกษตรกร
3. เพื่อกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่
4. เพื่อพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคูณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

สมมุติฐานการวิจัย

1. เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่างกันมีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่แตกต่างกัน
2. เกษตรกรที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่างกันมีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่แตกต่างกัน
3. เกษตรกรที่มีระดับอายุต่างกันมีปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่แตกต่างกัน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ได้แก่ เกษตรกรที่เข้าร่วมดำเนินการตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย จำนวน 500 คน จำแนกเป็นเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็กจำนวน 300 คน ขนาดกลางจำนวน 80 คน และขนาดใหญ่จำนวน 120 คน

กลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ ใช้ประกอบการศึกษาในชั้นตอนที่ 1 และในชั้นตอนที่ 3 เท่านั้น ส่วนในชั้นตอนที่ 2 เป็นการกำหนดรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จึงไม่มีกลุ่มตัวอย่าง ตามรายละเอียดดังนี้

ชั้นตอนที่ 1 การศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่เกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยที่เข้าร่วมดำเนินการตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ จำนวน 222 คน ที่ได้จากการสุ่มแบบแบ่งชั้นชนิดที่เป็นสัดส่วน (Proportional Stratified Random Sampling) ตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกร จำแนกเป็นขนาดเล็กจำนวน 133 คน ขนาดกลางจำนวน 36 คน และขนาดใหญ่จำนวน 53 คน และกลุ่มตัวอย่างตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตรของเกษตรกรได้จากการสุ่มแบบง่าย (Simple Random Sampling)

ชั้นตอนที่ 3 พัฒนารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ กลุ่มตัวอย่างได้แก่ เกษตรกรจำนวน 15 คน ที่ได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบเจาะจง (Purposive Random Sampling) จากกลุ่มตัวอย่างในชั้นตอนที่ 1

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scales) 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด
2. รูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่
3. แบบสอบถามความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ คือมากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย น้อยที่สุด

การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง โดยจัดประชุมเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างพร้อมชี้แจงการตอบแบบสอบถาม

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลใช้เครื่องคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS for Windows Version 9 โดยดำเนินการดังนี้

1. วิเคราะห์ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และความเบี่ยงเบนมาตรฐาน
2. วิเคราะห์เปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย จำแนกตามตัวแปรขนาดพื้นที่ทำการเกษตร รายได้สุทธิต่อปี และระดับอายุของเกษตรกร โดยใช้สถิติการทดสอบค่าเอฟ (F – test) และเมื่อพบความแตกต่าง จึงทำการทดสอบรายคู่ด้วยวิธีการของเชฟเฟ (Scheffe 's Method)
3. วิเคราะห์ความพึงพอใจของเกษตรกรต่อรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ โดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย และค่าความเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการวิจัย

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาและเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย แบ่งออกเป็น 2 ส่วนดังนี้

ส่วนที่ 1 การศึกษาปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่พบว่า ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ และด้านเศรษฐกิจมีปัญหาในระดับมาก ส่วนด้านอื่น ๆ มีปัญหาระดับปานกลาง คือ ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการบริหารจัดการน้ำและดิน ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร และด้านความรู้ความเข้าใจ สำหรับปัญหาเมื่อจำแนกเป็นรายด้านทั้ง 6 ด้าน พบว่า

1. ด้านความรู้ความเข้าใจมีปัญหาในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมาก คือ การหาแหล่งทุนในการทำการเกษตร การรวมกลุ่มการผลิตด้านการเกษตร การปรับปรุงบำรุงดิน และการแบ่งสัดส่วนการใช้ที่ดิน

2. ด้านการบริหารจัดการน้ำและดินมีปัญหาในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี และการวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3. ด้านสภาพแวดล้อมมีปัญหาระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ ภัยแล้งฝนทิ้งช่วงในฤดูทำนา การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ สภาพดินแห้งแล้งเก็บน้ำไม่อยู่ และการใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์

4. ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรมีปัญหาระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ ผลผลิตการเกษตรต่อไร่ต่ำ สหกรณ์มีเงินหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก และการรวมกลุ่มการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

5. ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจมีปัญหาระดับมาก ข้อที่มีปัญหาระดับมากที่สุดคือ แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจในครัวเรือน และข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง และเทคโนโลยีผลผลิตการเกษตร

6. ด้านเศรษฐกิจมีปัญหาระดับมาก ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ ราคาผลผลิตตกต่ำไม่คุ้มต้นทุนการผลิต ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ดอกเบี้ยเงินลงทุนการผลิตมีอัตราสูง แหล่งเงินทุนเพื่อทำการเกษตรหายากและไม่เพียงพอ และเกษตรกรมีหนี้สินมาก

ส่วนที่ 2 การเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย ทั้ง 6 ด้าน จำแนกตามตัวแปรขนาดพื้นที่ทำการเกษตร รายได้สุทธิต่อปี และระดับอายุของเกษตรกร ดังนี้

1. จำแนกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตร

เกษตรกรที่มีขนาดพื้นที่ทำการเกษตรต่างกันมีปัญหากการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ และด้านเศรษฐกิจ

1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกษตรกรมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การแบ่งสัดส่วนการใช้ที่ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การประมง การรวมกลุ่มการผลิต การแปรรูปผลผลิตการเกษตร และสวัสดิการชุมชน

1.2 ด้านการบริหารจัดการน้ำและดิน เกษตรกรมีปัญหาไม่แตกต่างกันข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี

1.3 ด้านสภาพแวดล้อม เกษตรกรมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืช โรคระบาดพืช

1.4 ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร เกษตรกรมีปัญหาแตกต่างกันกล่าวคือเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดกลางมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็ก และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพ ราคาผลผลิตถูกผูกขาดโดยพ่อค้าคนกลาง

1.5 ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจเกษตรกรรมมีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็กมีปัญหามากกว่าเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดกลาง และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจในครัวเรือน เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

1.6 ด้านเศรษฐกิจเกษตรกรรมมีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดใหญ่มีปัญหามากกว่าเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดกลาง และเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดกลางมีปัญหามากกว่าเกษตรกรรมที่มีพื้นที่ทำการเกษตรขนาดเล็ก และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ดอกเบี้ยเงินลงทุนการผลิตมีอัตราสูง แหล่งเงินทุนเพื่อทำการเกษตรหายากและไม่เพียงพอ เกษตรกรรมมีหนี้สินมาก และเกษตรกรรมใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด

2 จำแนกตามรายได้สุทธิต่อปี

เกษตรกรรมที่มีรายได้สุทธิต่อปีต่างกันมีปัญหาในทางดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่แตกต่างกัน เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ

2.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกษตรกรรมมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การแบ่งสัดส่วนการใช้ที่ดิน การปรับปรุงบำรุงดิน การประมง การรวมกลุ่มการผลิตด้านการตลาด การแปรรูปผลผลิตการเกษตร เศรษฐกิจพอเพียงการเป็นอยู่เรื่องปัจจัยพื้นฐานในการดำรงชีวิต การมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคมและศาสนา

2.2 ด้านการบริหารจัดการน้ำและดินมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ พื้นดินเสื่อมโทรมขาดการปรับปรุงบำรุงดิน การไม่มีกรรมสิทธิ์ในที่ดินทำกิน แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี การวางแผนการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ การทำการเกษตรผสมผสานและใช้ประโยชน์ผสม

2.3 ด้านสภาพแวดล้อมมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ สภาพดินแห้งแล้งกับน้ำไม่อยู่ การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและยาปราบวัชพืช

2.4 ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรรมมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ ผลผลิตการเกษตรต่อไร่ต่ำ ราคาผลผลิตการเกษตรถูกผูกขาดโดยพ่อค้าคนกลาง กลุ่มที่จัดตั้งขึ้นมีการบริหารงานอย่างไม่เป็นระบบ

2.5 ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจมีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรรมที่มีรายได้สุทธิต่อปี 10,000 - 20,000 บาทมีปัญหามากกว่าเกษตรกรรมที่มีรายได้สุทธิต่อปีมากกว่า 20,000 บาท และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ เกษตรกรรมไม่ได้รับความ

เสมอภาคในการกู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตรจากภาครัฐบาล แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจในครัวเรือน เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

2.6 ด้านเศรษฐกิจมีปัญหาไม่แตกต่างกัน ข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือราคาผลผลิตต่ำไม่คุ้มต้นทุนการผลิต ดอกเบี้ยเงินลงทุนการผลิตมีอัตราสูง แหล่งเงินทุนเพื่อทำการเกษตรหายากและไม่เพียงพอ เกษตรกรมีหนี้สินมาก เกษตรกรใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด

3. จำแนกตามระดับอายุของเกษตรกร

เกษตรกรที่มีระดับอายุต่างกันมีปัญหาในการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่แตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปี มีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่าด้านที่มีปัญหาแตกต่างกันคือด้านความรู้ความเข้าใจ ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ ด้านการบริหารจัดการน้ำและดิน ด้านสภาพแวดล้อม ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร และด้านเศรษฐกิจ

3.1 ด้านความรู้ความเข้าใจเกษตรกรมีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปี มีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การแบ่งสัดส่วนการใช้ที่ดิน การจัดการทรัพยากรน้ำ การปรับปรุงบำรุงดิน การปลูกพืช การปลูสัตว์ การประมง การรวมกลุ่มการผลิตด้านการเกษตร การแปรรูปผลผลิตการเกษตร การมีส่วนร่วมในเครือข่ายพัฒนาสังคมและศาสนา การหาแหล่งเงินทุนในการทำเกษตร

3.2 ด้านการบริหารจัดการน้ำและดิน เกษตรกรที่มีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และเกษตรกรที่มีอายุ 25 - 40 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ พื้นที่ขุดสระ 30% ของพื้นที่ทำนามเกษตร พื้นที่ทำสวนทำไร่ 30% ของพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่อยู่อาศัย เลี้ยงสัตว์ และโรงเรือนต่าง ๆ 10% ของพื้นที่ทำการเกษตร พื้นที่ดินเสื่อมโทรมขาดการปรับปรุงบำรุงดิน การบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ

3.3 ด้านสภาพแวดล้อมเกษตรกรที่มีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และเกษตรกรที่มีอายุ 25 - 40 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ การใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์ การทำปุ๋ยหมัก การทำน้ำหมักชีวภาพ การใช้สารเคมีฆ่าแมลงและยาปราบศัตรูพืช โรคระบาดพืช โรคระบาดสัตว์ กัญฉั่งฝนทิ้งช่วงในฤดูทำนา

3.4 ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกรเกษตรกรที่มีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุ 25 - 40 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และข้อที่มี

ปัญหาแตกต่างกันคือ ผลผลิตการเกษตรไม่มีคุณภาพ ผลผลิตการเกษตรต่อไร่ต่ำ ราคาผลผลิตการเกษตรถูกผูกขาดโดยพ่อค้าคนกลาง ความสามารถในการใช้เทคโนโลยีด้านการเกษตร การรวมกลุ่มการแปรรูปผลผลิตการเกษตร สหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก กลุ่มที่จัดตั้งมีการบริหารงานไม่เป็นระบบ ความสามัคคีภายในกลุ่มเพื่อให้เกิดประโยชน์ต่อส่วนรวม

3.5 ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ เกษตรกรมีปัญหาแตกต่างกันกล่าวคือเกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 25 - 40 ปี และเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 25 - 40 ปี และข้อที่มีปัญหาแตกต่างกันคือ เกษตรกรไม่ได้รับความเสมอภาคในการกู้ยืมเงินเพื่อทำการเกษตรจากภาครัฐบาล แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจในครัวเรือน แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อทำการเกษตรอย่างต่อเนื่อง เทคโนโลยีการแปรรูปผลผลิตการเกษตร

3.6 ด้านเศรษฐกิจ เกษตรกรมีปัญหาแตกต่างกัน กล่าวคือ เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปีมีปัญหามากกว่าเกษตรกรที่มีอายุ 41 - 55 ปี และข้อที่มีปัญหา แตกต่างกันคือ ต้นทุนการผลิตมีราคาสูง ดอกเบี้ยเงินลงทุนในการผลิตมีอัตราสูง แหล่งเงินทุนเพื่อทำการเกษตรหายากและไม่เพียงพอ เกษตรกรที่มีหนี้สินมาก เกษตรกรใช้จ่ายฟุ่มเฟือยไม่ประหยัด

ขั้นตอนที่ 2 กำหนดรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่มีขั้นตอนในการพัฒนา 4 ขั้นตอนคือ

ขั้นที่ 1 การพัฒนาองค์ความรู้ให้เกษตรกรในเรื่อง เกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรอินทรีย์ การแปลงสินทรัพย์เป็นทุน และการศึกษาดูงานเกษตรทฤษฎีใหม่

ขั้นที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้สู่การฝึกปฏิบัติจริง เรื่องการปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ การจัดการระบบน้ำชลประทานจุลภาค และการเขียนโครงการกู้เงิน

ขั้นที่ 3 การพัฒนาเกษตรกรแบบมีส่วนร่วม มีการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาการผลิต การแปรรูปและจำหน่ายผลผลิตการเกษตร และการร่วมกลุ่มเพื่อกู้เงิน

ขั้นที่ 4 การพัฒนาตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการจัดทำแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ การสนับสนุนปัจจัยการผลิต การสนับสนุนส่งเสริมการขุดสระกักเก็บน้ำ และการทำการเกษตรแบบยั่งยืนมีรายได้ “พออยู่ พอกิน”

ขั้นตอนที่ 3 การพัฒนารูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่พบว่า จากการนำรูปแบบดังกล่าวไปทดลองใช้กับเกษตรกรที่เป็นกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 15 คน พบว่าเกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบหรือแนวทางการ

พัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาตามลำดับขั้นของการพัฒนาพบว่า

ขั้นที่ 1 การพัฒนาองค์ความรู้เกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การอบรมเรื่องเกษตรทฤษฎีใหม่ และเรื่องเกษตรอินทรีย์มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด สำหรับการศึกษาดูงานเกษตรทฤษฎีใหม่ และการอบรมเรื่องการแปลงสินทรัพย์เป็นทุนมีความพึงพอใจในระดับมาก

ขั้นที่ 2 การพัฒนาองค์ความรู้สู่การฝึกปฏิบัติจริงเกษตรกรมีความพึงพอใจในระดับมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การปรับปรุงบำรุงดิน การทำปุ๋ยหมักและปุ๋ยน้ำชีวภาพ และการทำระบบน้ำชลประทานจุลภาคมีความพึงพอใจระดับมากที่สุด ยกเว้น การเขียนโครงการกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และ ส.ป.ก. มีความพึงพอใจระดับมาก

ขั้นที่ 3 การพัฒนาเกษตรกรแบบมีส่วนร่วมเกษตรกรมีความพึงพอใจระดับมาก และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า การรวมกลุ่มเพื่อกู้เงินจาก ธ.ก.ส. และ ส.ป.ก. มีความพึงพอใจระดับมากที่สุด สำหรับการจัดตั้งกลุ่มเพื่อพัฒนาการผลิต การแปรรูปและจำหน่ายผลผลิตการเกษตร และการระดมทุนช่วยเหลือสมาชิกกลุ่มมีความพึงพอใจระดับมาก

ขั้นที่ 4 การพัฒนาตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่เกษตรกรมีระดับความพึงพอใจมากที่สุด และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่ามีความพึงพอใจระดับมากที่สุดทุกข้อ คือ สนับสนุนส่งเสริมการขุดสระกักเก็บน้ำ การจัดหัวแปลงสาธิตเกษตรทฤษฎีใหม่ ความสามารถทำการเกษตรแบบยั่งยืนและมีรายได้ "พออยู่ พอกิน" และการสนับสนุนปัจจัยการผลิต

อภิปรายผล

1. ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย

1.1 ด้านความรู้ความเข้าใจ มีปัญหาระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือการหาแหล่งทุนในการทำการผลิต การรวมกลุ่มการผลิตด้านการเกษตร การปรับปรุงบำรุงดิน และการแบ่งสัดส่วนการไถ่ที่ดิน สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรขาดแนวทางในการดำเนินงานที่ชัดเจน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่จะส่งเสริมทางด้านเกษตรมีไม่เพียงพอที่จะให้ความรู้ความเข้าใจให้กับเกษตรกรได้อย่างทั่วถึง ขาดการติดตามประเมินผลอย่างต่อเนื่องจากเจ้าหน้าที่ บางครั้งเจ้าหน้าที่ได้ให้ความรู้เกษตรกรไปแล้วเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจแต่ยังไม่ปฏิบัติ หรือทำการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ยังมีรูปแบบการเกษตรแบบเดิม ส่วนมากเกษตรกรมีพื้นฐานทางการศึกษาดำ และสอดคล้องกับที่มาของโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ที่ต้องการให้โครงการดำเนินการในลักษณะที่เกษตรกรมีส่วนร่วมในกระบวนการเรียนรู้ และให้มี

การแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การตัดสินใจในแผนการผลิตด้วยตนเอง และตรงกับหลักปฏิบัติที่สำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่คือ การที่จะนำวิธีการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัตินั้นเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงาน ผู้ที่เกี่ยวข้อง และเกษตรกรควรมีความรู้ความเข้าใจในหลักปฏิบัติที่สำคัญของเกษตรทฤษฎีใหม่อย่างท่องแท้

1.2 ด้านการบริหารจัดการน้ำและดิน มีปัญหาในระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ แหล่งน้ำไม่เพียงพอในการทำการเกษตรตลอดทั้งปี และการวางแผนการบริหารจัดการน้ำและดิน สาเหตุเนื่องมาจากพื้นที่การเกษตรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยส่วนใหญ่อยู่ในเขตเกษตรน้ำฝนต้องรอน้ำจากน้ำฝนธรรมชาติ แหล่งน้ำต้นทุนการเกษตร เช่น อ่างเก็บน้ำ เขื่อนกักเก็บน้ำ มีไม่เพียงพอต่อพื้นที่ทางการเกษตร แม่น้ำยมซึ่งเป็นแม่น้ำสายหลักของจังหวัดสุโขทัยยังไม่มีเขื่อนกักเก็บน้ำ ในฤดูน้ำหลากน้ำจะท่วมพื้นที่ทำการเกษตรเสียหาย ในฤดูแล้งน้ำจะน้อยไม่สามารถผันน้ำมาใช้ทางการเกษตรได้ คุคลองในการระบายน้ำจากแหล่งน้ำต้นทุนมีจำนวนน้อยมากไม่เพียงพอต่อการกักเก็บน้ำเพื่อใช้ในการทำการเกษตรฤดูแล้ง หากสามารถดำเนินการบริหารจัดการทรัพยากรแหล่งน้ำต้นทุนใหญ่จนน้ำหลากให้สามารถกักเก็บน้ำในฤดูแล้งได้ก็จะทำให้ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ลดน้อยลง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ประพันธ์ศักดิ์ รัชชไชยวรรณ พบว่าปัญหาอุปสรรคของปัจจัยที่ส่งผลกระทบต่อความสำเร็จของการนำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปปฏิบัติคือ การคัดเลือกพื้นที่ทำการเกษตรและเกษตรกร การเตรียมความพร้อมของผู้นำร่วมโครงการ และเกษตรกรส่วนใหญ่ไม่สามารถดำเนินการให้ตรงกับหลักการแนวคิดของทฤษฎีใหม่ที่ว่า การจะทำให้ทฤษฎีใหม่สมบูรณ์ได้นั้นก็คือสระกักเก็บน้ำจะต้องทำหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพตามระบบทฤษฎีใหม่ที่สมบูรณ์คือมีแหล่งน้ำขนาดใหญ่ที่สามารถเพิ่มเติมน้ำในสระกักเก็บน้ำให้เต็มอยู่เสมอ

1.3 ด้านสภาพแวดล้อม มีปัญหาระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ กัญแห้งฝนทิ้งช่วงในฤดูแล้ง การทำปุ๋ยหมัก สารทำน้ำหมักชีวภาพ และสภาพดินแห้งแล้งเก็บน้ำไม่อยู่ เนื่องจากกัญแห้งทางธรรมชาติ การใช้ปุ๋ยเคมี การตัดไม้ทำลายป่า เกษตรกรยังไม่เห็นความสำคัญของการทำปุ๋ยหมัก และปุ๋ยน้ำชีวภาพเนื่องจากให้ผลในการปรับปรุงสภาพดินต้องใช้ระยะเวลาประมาณ 1 - 3 และจะต้องใช้ปริมาณในการปรับปรุงสภาพดินเป็นจำนวนมาก เกษตรกรจึงหันมาใช้ปุ๋ยวิทยาศาสตร์แทน เนื่องจากให้ผลผลิตเร็วถึงแม้ต้นทุนการผลิตจะสูงก็ตาม ปัญหาการตัดไม้ทำลายป่าพื้นที่ป่าถูกบุกรุกเป็นพื้นที่การเกษตรและที่อยู่อาศัย

1.4 ด้านการรวมกลุ่มเกษตรกร มีปัญหาระดับปานกลาง ข้อที่มีปัญหามากคือ ผลผลิตการเกษตรต่อไร่ต่ำ สหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก และการแปรรูปผลผลิตการเกษตร เนื่องจากสหกรณ์มีเงินทุนหมุนเวียนไม่เพียงพอต่อความต้องการของสมาชิก และแหล่งเงินทุนที่สหกรณ์จะกู้ยืมเพื่อให้บริการกับสมาชิกมีน้อย

ไม่เพียงพอเช่นกัน เกษตรกรขาดเงินทุนที่จะรวบรวมผลผลิตให้เป็นของกลุ่มเพื่อนำมาแปรรูป ผลผลิตการเกษตร รวมทั้งขาดความรู้ทางเทคโนโลยีการเกษตรซึ่งควรได้รับการสนับสนุนจากภาครัฐบาล ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประพันธ์ศักดิ์ รักษาไชยวรรณ พบว่าการนำโครงการเกษตรทฤษฎีใหม่ไปสู่การปฏิบัติมีปัญหาในเรื่องการจัดทำแผนการผลิตและส่งเสริม การตลาด และการขยายเครือข่าย การดำเนินงานของเจ้าหน้าที่ และระบบฐานข้อมูล

1.5 ด้านแหล่งทุนและการดำเนินธุรกิจ มีปัญหาในระดับมาก ข้อที่มีปัญหามากที่สุดคือ แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจในครัวเรือน และข้อที่มีปัญหาระดับมากคือ แหล่งเงินทุนให้กู้ยืมเพื่อประกอบธุรกิจอย่างต่อเนื่อง และเทคโนโลยีทางการเกษตร สาเหตุเพราะเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินได้กู้เงินจากธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์ (ธ.ก.ส.) แต่หลักทรัพย์ที่นำไปค้ำประกันเงินกู้เป็นเพียงเอกสาร ส.ป.ก. 4-01 ซึ่ง ธ.ก.ส. จะประเมินราคาต่ำกว่าที่ดินที่เป็นเอกสารสิทธิ์ตามประมวลกฎหมายที่ดิน เช่น โฉนด น.ส. 3 เป็นต้น ทำให้เกษตรกรได้รับเงินกู้ไม่เพียงพอในการลงทุนปรับเปลี่ยนรูปแบบการทำเกษตรการใช้เทคโนโลยีเพื่อลดต้นทุนการผลิต การใช้เทคโนโลยีเพิ่มผลผลิตการเกษตร และคุณภาพของผลผลิต เมื่อขาดแหล่งทุนและเทคโนโลยีทางการเกษตรทำให้ประสบปัญหาการแปรรูปผลผลิตการเกษตรด้วย

1.6 ด้านเศรษฐกิจ มีปัญหาระดับมาก ข้อที่มีปัญหามากคือ ราคาผลผลิตตกต่ำ ต้นทุนการผลิตราคาสูง ดอกเบี้ยเงินลงทุนในการผลิตมีอัตราสูง การสนับสนุนเงินทุนเพื่อทำการเกษตรไม่เพียงพอ และเกษตรกรมีหนี้สินมากนั้น ราคาผลผลิตตกต่ำเกิดจากระบบกลไกการตลาดที่ต้องซื้อ ขยายผ่านพ่อค้าคนกลางทำให้พ่อค้าคนกลางสามารถกำหนดราคาสินค้าได้ และขาดการวางแผนการกำหนดพื้นที่การปลูกชนิดของพืชผลทางการเกษตรให้เป็นไปตามความต้องการของตลาดในแต่ละฤดูกาลทำให้สินค้าการเกษตรมีราคาไม่แน่นอน เกษตรกรต้องลงทุนในการผลิตสูงขึ้นทุกปี เนื่องจากต้องซื้อปุ๋ยเคมี ฮอร์โมน ยาปราบวัชพืชในราคาสูงขึ้น เกษตรกรบางรายต้องอาศัยเงินทุนนอกระบบซึ่งต้องเสียดอกเบี้ยอัตราสูง เนื่องจากทุนนอกระบบเป็นทุนที่หาได้ง่ายและไม่ต้องใช้หลักประกันเงินกู้

2. ผลการเปรียบเทียบปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย

2.1 ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จำแนกตามขนาดพื้นที่ทำการเกษตรไม่แตกต่างกัน สาเหตุเนื่องจากเกษตรกรได้ทำอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลักมีประสบการณ์และใช้ระยะเวลาส่วนใหญ่อยู่ในแปลงเกษตรกรรม อีกทั้งได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล และผ่านการ

อบรมจากโครงการพักชำระหนี้เกษตรกรมาแล้ว กิจกรรมที่ดำเนินการส่วนใหญ่จะเป็นพื้นที่ทำนา ทำสวน เลี้ยงสัตว์ ซึ่งมีพื้นที่ไม่แตกต่างกันมากนัก

2.2 ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ จำแนกตามรายได้สุทธิต่อปีเกษตรกรมีปัญหาไม่แตกต่างกัน เนื่องจากเกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ไม่แตกต่างกัน การบริหารจัดการน้ำและดินที่คล้ายคลึงกันและมีสภาพแวดล้อมที่คล้ายคลึงกัน

2.3 ปัญหาการดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จำแนกตามระดับอายุของเกษตรกรมีปัญหาแตกต่างกัน สาเหตุเพราะเกษตรกรได้ทำอาชีพเกษตรกรรวมเป็นหลักมีประสบการณ์และใช้เวลาส่วนใหญ่อยู่ในแปลงเกษตรกรรวม อีกทั้งยังได้รับการถ่ายทอดองค์ความรู้ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่จากศูนย์ถ่ายทอดเทคโนโลยีประจำตำบล และผ่านการอบรมจากโครงการพักชำระหนี้เกษตรกร เกษตรกรที่มีอายุมากกว่า 55 ปี จะมีปัญหาด้านสุขภาพ เนื่องจากใช้สารเคมีมาเป็นระยะเวลานานและยังไม่ยอมปรับทัศนคติในการทำการเกษตรจากพืชเชิงเดี่ยวซึ่งทำมาเป็นระยะเวลานานมาเป็นการเกษตรรวมแนวทฤษฎีใหม่ซึ่งยังไม่เห็นผลในระยะสั้น

3. รูปแบบหรือแนวทางการที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เป็นรูปแบบที่มีเน้นความรู้การฝึกปฏิบัติ เห็นความสำคัญของการมีส่วนร่วม และการพัฒนาตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ แก้ไขปัญหาจากสภาพพื้นที่จริงของเกษตรกรให้สามารถดำเนินงานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ได้อย่างเป็นรูปธรรม สามารถนำพาชีวิตของเกษตรกรให้สามารถทำการเกษตรแบบยั่งยืนมีรายได้ "พออยู่ พอกิน" ตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง ได้อย่างมีคุณภาพ

4. การพัฒนารูปแบบหรือแนวทางที่เหมาะสมในการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เกษตรกรมีความพึงพอใจต่อรูปแบบดังกล่าวระดับมากที่สุดเนื่องจากเกษตรกรที่เป็นกลุ่มตัวอย่างได้รับประโยชน์จากการนำรูปแบบการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรได้อย่างเป็นรูปธรรม

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ของเกษตรกรในเขตปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัยครั้งนี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อการปรับปรุง พัฒนาการเกษตรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะในระดับนโยบาย

1.1 หน่วยงานรับผิดชอบในระดับนโยบายควรนำผลการวิจัยในครั้งนี้ไป

พิจารณาเพื่อกำหนดแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดินให้สอดคล้องกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรในระดับต่าง ๆ ควรร่วมกันวางแผน และกำหนดยุทธศาสตร์ในการดำเนินงานให้มีความชัดเจนในรูปแบบการบูรณาการแผนงาน โครงการ งบประมาณ และบุคลากร เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด

1.3 ควรกำหนดเป็นนโยบายให้หน่วยงานที่ปฏิบัติงานในด้านเกษตรกรรมได้มีการพัฒนาข้อมูลเชิงวิชาการในรูปแบบของการวิจัย โดยถือเป็นภารกิจหนึ่งที่จะทำให้ได้ข้อมูลสำหรับการตัดสินใจในการแก้ไขปัญหา หรือในการส่งเสริมสนับสนุนเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ได้ตรงกับสภาพความเป็นจริงของแต่ละพื้นที่

2. ข้อเสนอแนะในแนวปฏิบัติ

2.1 สำนักงานการปฏิรูปที่ดินจังหวัดสุโขทัย ซึ่งมีข้อมูลการศึกษารายการพัฒนาคูณาภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ ควรแจ้งผลการวิจัยให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด และในระดับอำเภอรับทราบ และร่วมกันพิจารณาหาแนวทางในการพัฒนาคุณภาพชีวิตของเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ในเขตปฏิรูปที่ดิน

2.2 ควรประชาสัมพันธ์ให้เกษตรกรเห็นความสำคัญ และความจำเป็นในการปรับเปลี่ยนรูปแบบการผลิตจากการปลูกพืชเชิงเดี่ยว หรือเลี้ยงสัตว์อย่างเดิมมาเป็นการทำการเกษตรผสมผสานตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ เพื่อให้สอดคล้องกับแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง

2.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนงบประมาณเกี่ยวกับการขุดสระน้ำให้กับเกษตรกรเพื่อให้มีความเหมาะสมกับพื้นที่ตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่

2.4 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรติดตามผลการดำเนินงานของเกษตรกรและให้คำปรึกษา มีการฝึกอบรมอย่างต่อเนื่อง

2.5 เกษตรกรควรระดมทุนเพิ่มขึ้น เพื่อให้การรวมกลุ่มเข้มแข็งและส่งเสริมให้เกษตรกรมีส่วนร่วมในการดำเนินงานกลุ่มเพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน

3. ข้อเสนอแนะในการวิจัย

ควรมีการขยายผลการนำรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตเกษตรกรตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ไปใช้ในการพัฒนาเกษตรกร รวมทั้งการประเมินผลและพัฒนาการนำรูปแบบหรือแนวทางการพัฒนาคุณภาพชีวิตตามแนวทางเกษตรทฤษฎีใหม่ มีการประเมินผล และพัฒนารูปแบบตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของการเกษตรในยุคนี้ ๆ